

Actrice Karlijn Sileghem, Yanaika en Aapje, de hond.

'Yanaika is vrolijk, sterk, superlief, dankbaar en ze straalt zo'n rust uit. Maar vergis je niet, ze torst een loodzware last op haar rug.'

ZON DAG KIND

TAZ-curator Barbara Raes creëert een nieuw rouwritueel

Het kind dat de zon uit de zee ging halen

Op volle zee de zon doen opgaan door te zingen: op Theater Aan Zee is die belangrijke taak weggelegd voor tien kinderen die een groot verlies hebben geleden. *Knack* mocht mee in het kielzog van de negenjarige Yanaika.

Door HAN RENARD, foto's HATIM KAGHAT

Als Yanaika met haar oom, tante en nichtje om zeven uur 's avonds aankomt in het station van Oostende, houdt ze haar logeertas stevig onder de arm. De grote tas bevat een zorgvuldige selectie van de knuffels die haar mogen vergezellen op een avontuur waarvan het meisje alleen de vage contouren kent: iets met slapen en iets met een boot.

Yanaika is een van de deelnemertjes aan de Theater Aan Zee (TAZ)-productie *Zon dag kind*, een ritueel voor kinderen die zware rottigheid en tegenspoed hebben meegemaakt. Ze zijn ziek geweest, hebben hun thuisland achtergelaten of moesten afscheid nemen van een geliefd persoon. Tijdens het tien dagen durende theaterfestival in Oostende zal elke dag een

ander kind, allemaal tussen zeven en elf jaar oud, worden ondergedompeld in de magische wereld van de Zonnekoningin, die wordt gespeeld door actrice Karlijn Sileghem, onder meer bekend van de serie *Katarakt*.

Zon dag kind is een creatie van TAZ-gastcurator Barbara Raes. Zij is eigenlijk geen theatermaker, maar bedenker van rituelen. In haar werkplaats Beyond The Spoken vervaardigt ze samen met kunstenaars afscheids- en overgangsrituelen voor sleutelmomenten in het leven.

Het TAZ-programma biedt dit jaar meer dan honderdvijftig producties aan, en in de voorverkoop werden ruim 45.000 tickets verkocht: een record. En toch beschouwt Raes *Zon dag kind*, die ene voorstelling waar geen publiek aan te pas komt, als cruciaal voor deze

editie, die afscheid, dood en rituelen als thema's heeft. 'Je zou de kernproductie van TAZ kunnen samenvatten als een ritueel voor één kind, diep op zee, zonder publiek en zonder applaus', zegt Raes.

Een nacht met Aapje

Yanaika is op het eerste gezicht een gewone, leuke, schrandere meid. Maar in tegenstelling tot de meeste van haar leeftijdgenootjes draagt ze een immens verdriet met zich mee. Als enig kind verloor ze in korte tijd haar beide ouders. Haar moeder stierf zes jaar geleden aan kanker, haar vader overleed twee jaar geleden na een medische fout. Sindsdien woont Yanaika bij haar oom en tante, die een twintigjarige dochter Dagmar hebben, met wie ze heel close is. Dagmar zal het hele ritueel lang aan Yanaika's zijde blijven.

Vanuit het station gaat het naar het veerbootje voor de overzet naar de Oosteroever, het voorhavengebied dat volop in ontwikkeling is. Afscheid nemen van haar tante en oom valt Yanaika zwaar. Dat mag

niet verbazen, afscheid nemen valt Yanaika altijd zwaar, had rouwbegeleidster Frederique Vanassche, een vertrouwenspersoon van het meisje en haar familie, vooraf verteld. 'Ze heeft een grote verlatingsangst, zo bang om nog iemand kwijt te geraken.' Maar eenmaal op het veerbootje vermant Yanaika zich snel.

Op de Hendrik Baelskaai op de Oosteroever, waar de eerste fase van het ritueel zich zal afspelen, heeft TAZ een idyllisch decor gebouwd. Aan de rand van het water staat een authentieke Airstream te glimmen in de avondzon, een wondermooie vintage caravan uit aluminium, vastgemaakt aan een grote bus die de caravan daarheen heeft gesleept. Op het water ligt de garnaalvisserboot al klaar waarmee Yanaika de volgende ochtend voor dag en dauw zal uitvaren, maar dat weet ze op dit moment nog niet.

Het ontvangstcomité op de Hendrik Baelskaai bestaat uit cellist Frans Grapperhaus en actrice Karlijn Sileghem, die zich voorstellen als de kapitein en diens vrouw, en de zevenjarige Jenne. De jongen heeft die ochtend deelgenomen aan de generale repetitie van het ritueel en overhandigt Yanaika een bijzonder voorwerp: een goudkleurige steen die licht geeft in het donker als hij opgeladen is door de zon en die haar 's nachts zal beschermen. In dit ritueel draait alles om licht, symbool van hoop en leven.

Ook aanwezig is therapeute Frederique Vanassche, actief in Saying Goodbye, een vzw die rouwkampen

voor kinderen organiseert. Yanaika ging al vaak mee op rouwkamp en is Vanassche heel dierbaar. 'Ik noem haar onze Pocahontas', zegt ze, en er is inderdaad enige fysieke gelijkenis met de door Disney beroemd geworden indianenprinses. 'Ze is vrolijk, sterk, altijd superlief, dankbaar en ze straalt zo'n rust uit', vervolgt Vanassche. 'Maar vergis je niet, ze torst een loodzware last op haar rug. Vanbinnen zit heel veel angst, woede en pijn, maar kinderen kunnen dat verlies doorgaans moeilijk onder woorden brengen. Yanaika is zo bijzonder, ze verdient het echt om eens extra te worden verwend.'

Yanaika is alvast in de wolken met de prachtig ingerichte caravan, met een hemelbed ('Cool!') en een heleboel spelletjes. Maar de allerleukste verrassing is Aapje, het hondje van Sileghem. Het dier, dat eruitziet als een roze plumeau op poten, heeft de aparte kleur van zijn vacht naar verluidt niet te danken aan een behandeling met een spuitbus, maar aan een dieet van uitsluitend garnalen. Aapje blijkt in elk geval een gouden vondst om het Yanaika naar de zin te maken. Yanaika en haar nichtje zullen in de verrassend koele Airstream overnachten, Frederique Vanassche slaapt in de grote bus, en Sileghem en Grapperhaus (zozegd) op hun garnaalvisserboot.

De volgende ochtend rond kwart voor vijf komt Sileghem Yanaika wekken. Ditmaal is ze in vol ornaat: een prachtige gele jurk met allerlei opbergvakjes voor de magische attributen van de Zonnekoningin. Ze vertelt de ware toedracht. Ze is niet echt een schippersvrouw, maar een Zonnekoningin (vandaar de gele jurk, dat is haar werkkoutfit) die elke dag ontegenwoordig vroeg opstaat om ervoor te zorgen dat de zon opgaat. Maar de Zonnekoningin kan dat niet alleen. Ze heeft de hulp nodig van een kind dat met haar mee de zon 'opzingt'. Vandaag heeft ze daarvoor Yanaika uitgekozen.

De inspiratie haalde ritueelbedenkster Barbara Raes uit een kinderboek van de Israëlische schrijver David Grossman. 'Als niemand de zon opzingt, kan de dag niet beginnen', legt Raes uit. Het lied dat ze straks zal zingen, kent Yanaika al. Het is haar vooraf in de klas aangeleerd, want het hele project had een lange aanloop, met de school en de familie mee in het complot.

Een nieuwe dag

Rond vijf uur vertrekt de boot. Nadat we door een paar sluizen zijn gevaren, gaat het richting open zee, op zoek naar de zon. Yanaika keuvelt intussen zachtjes met de Zonnekoningin. Ze krijgt van haar onder meer een goudkleurig nootje. 'Iedereen moet in het leven soms harde noten kraken', legt de Zonnekoningin uit. Yanaika mag dit nootje bewaren, voor als ze eens een heel moeilijk moment heeft.

Na bijna een uur varen wordt alles in gereedheid gebracht. Frans Grapperhaus maakt zijn cello vast met een touw en neemt plaats op een ton op het bovendek. De Zonnekoningin en Yanaika staan arm in arm, bijna Titanicgewijs, op de voorsteven. In de ochtendschemering kijkt de handvol aanwezigen op het schip muisstil toe. 'Schrik niet als het gebeuren ook bij jullie veel emoties losmaakt', gaf Barbara Raes vooraf mee. 'Maar dat is heilzaam. Als er verdriet moet worden losgelaten, laat het dan gaan', zei ze, 'laat het wegstromen in de zee.'

Een paar minuten voor zes, begeleid door de prachtige cellomuziek van Grapperhaus, beginnen de Zonnekoningin en Yanaika het zonnelied te zingen, gecomponeerd door Benjamin Boutreux op een tekst van Karlijn Sileghem. 'Zing zon zing, zon zing zon, zing mijn kind, zo zoemt de zee, zing voor jou en zing voor mij, zon zing met ons mee' – steeds weer opnieuw, als een mantra.

Om één minuut over zes verschijnt het eerste

→
De Zonnekoningin en Yanaika arm in arm op de voorsteven. 'Laat je verdriet los, laat het wegstromen in de zee.'

streepje zon boven de horizon. Terwijl de koningin en het meisje blijven zingen, klimt de zon steeds hoger. Een roze vuurbal die door de weerkaatsing in het water via een pad van licht met het schip verbonden lijkt. De Zonnekoningin, die dan wel magische krachten bezit maar ook vertrouwd is met de hulpmiddelen van de moderne tijd, maakt met haar telefoon snel enkele foto's. 'Voor mijn logboek.'

Als de zon volledig zichtbaar is en hoog genoeg staat, mag Yanaika de omvang en de hoogte van de zon opmeten met behulp van een 3D-brillette, een speciale 'zonnemeter' en een potlood, en die bevindingen in het logboek opschrijven, net zoals Jenne de dag voordien heeft gedaan met 'zijn' zonsopgang.

Samen aan de ontbijttafel

Daarna is het tijd voor iets helemaal anders: Yanaika mag het roer overnemen van de kapitein. Dat is lekker stoer en ontspannen, na de intense, ingetogen momenten daarvoor. Karlijn Sileghem doet er alles aan om het ritueel zo rustig en intiem mogelijk te laten verlopen, vaak heel zachtjes pratend, zodat alleen Yanaika het kan horen, en met veel fysieke aanrakingen en omarmingen.

Yanaika stuurt de garnaalvisserboot, die ruikt naar vis en benzine, terug naar de kade waar we een paar uur geleden zijn vertrokken. Tot haar verrassing staan veel familie en vrienden haar op te wachten naast een grote, gedekte ontbijttafel. 'Het feit dat Yanaika voelt dat ze wordt opgenomen in een gemeenschap, is een belangrijk onderdeel van het ritueel', verduidelijkt Barbara Raes.

Zon dag kind is zoals gezegd een voorstelling zonder toeschouwers, maar het publiek kan in de dagelijkse theaterkrant lezen welk kind die dag de zon uit de zee is gaan halen. Iedereen wordt ook uitgenodigd om op de Westelijke Stredam de zonsopgang te komen bewonderen en op de uitkijk te staan wanneer de boot met het kind binnenvaart.

Het ritueel *Zon dag kind* zal ook na Theater Aan Zee blijven bestaan, in samenwerking met De Grote Post in Oostende en het paleis in Antwerpen. Met de provincie West-Vlaanderen wordt een vormingspakket ontwikkeld, waarvan de welzijnssector vanaf 2019 gebruik kan maken. *Zon dag kind* voorziet volgens gastcurator Barbara Raes immers in een reële behoefte. 'Door de ontkerkelijking bestaan er nauwelijks nog afscheidsrituelen, en al helemaal niet voor kinderen. Ik heb zelf

'Door de ontkerkelijking bestaan er nauwelijks nog afscheidsrituelen, en al helemaal niet voor kinderen.'

**TAZ-gastcurator
Barbara Raes**

mijn vader verloren toen ik klein was. In die tijd werden kinderen op doktersadvies helemaal buiten het verdriet gehouden. Maar als ze je erbuiten proberen te houden, kun je het verdriet niet plaatsen of verwerken', aldus Raes.

Over het verlies van Yanaika is niet gesproken, maar het is altijd voelbaar en geeft alles wat gebeurt en wordt gezegd, een bijzondere lading. Sommige familieleden en juffen van Yanaika laten hun tranen de vrije loop als ze het meisje met haar reddingsvest na een volbrachte missie samen

met de Zonnekoningin van de boot zien stappen. 'Voor de volwassenen is dit ritueel een manier om het verdriet los te laten', zegt Barbara Raes. 'Voor het kind is het vooral een boodschap van hoop en liefde. Een magische ervaring die doet beseffen dat elke dag de moeite waard is.' En dat kunst ook een vorm van troost kan brengen. 'Misschien zal dit meisje hieraan ooit terugdenken als haar allereerste ontmoeting met theater.' Vervolgens wordt er ontbeten, plezier gemaakt en stoom afgeblazen. Yanaika mag nog een wimpel beschilderen – ze tekent zichzelf in een luchtballon die opstijgt naar de zon –, die nadien aan de boot wordt vastgemaakt. De lichtgevende steen die ze van Jenne kreeg, mag ze doorgeven aan het volgende kind.

Wat het ritueel bij Yanaika heeft teweeggebracht, valt moeilijk te zeggen. Na afloop van het theaterfestival komen alle kinderen nog eens samen met psychologen en therapeuten om dat te bespreken. Yanaika lijkt vooral intens te hebben genoten: van de caravan die haar aan een ruimteschip doet denken, van de ontmoeting met Aapje, van het zingen op zee. 'Ik heb zoveel gelachen', en ik krijg een dikke knuffel. ●

Theater Aan Zee, nog tot en met 4 augustus in Oostende. Meer op theateraanzee.be

TAZ#2018
THEATER AAN ZEE

Knack, Han Renard, 01/08/2018

←
Voor het kind is het in de eerste plaats een magische ervaring, die doet beseffen dat elke dag de moeite waard is.'